

bila tudi eden imed najvažnejših faktorjev pri vzbujenju češkega naroda. Ta zavest in pa hrepenenje po neodvisnosti, katera se vedno bolj živo odkriva v njem, je dragocen zaklad za vsako politično stranko češko. A velika hiba je, če se pri tem teženju po neodvisnosti glavno težišče stavi v historizem, a ne v zavednost narodne individualitete in vrednosti. Res je, da ima preteklost veliko važnost za razvitek narodnega življenja v sedanjosti in preteklosti, a pogrešeno je in zelo nepraktično, če uredimo vse svoje politično delo le na podlagi nekdanje, četudi imenitne, slavne minulosti (historizem) a se ne prilagodimo resničnim sedanjim razmeram (realizem). Tirati sedaj državnopravno politiko je zelo nepraktično. Tretjina prebivalstva misli, da bi bilo češko državno pravo za njo začetek smrti. To sicer ni res, marveč nasprotno, še prospelo bi ji to, vendar faktum je, da ona tako misli in s tem treba računati. Računati treba dalje in s tem, da je ta tretjina najmanje ravno toliko zavedna in napredna kakor večina, in da ima pri tem večino kapitala v svoji oblasti. Češka država, v kateri bi bilo toliko zavednih izdajalcev, ne more obstajati.

Historično državno pravo tudi radi tega nima toliko veljave, ker so njegovo bistvo t. j. kontinuiteto politične samostojnosti po belogorski bitvi legitimni zastopniki čeških dežel sami večkrat pretrgali. Absolutičnim reformam Marije Terezije in Jožefa II. se niso na pr. deželni stanovi prav nič upirali. Leta 1848 so šli ljudski zastopniki češki v državni zbor na Dunaj in Kromeriž brez protestov, (Ogri so jednostavno ostali doma!) tudi proti oktrojirkom l. 1849., 1851., 1860., 1861. se ni protestovalo, še-le l. 1863. so nastopili češki poslanci pasivno opozicijo in vstopili l. 1867. v državni zbor, zavarovavši se s svojim historičnim pravom.

Če tudi stoji historično državno pravo v pravnem smislu na slabih nogah, ga vendar sedanja češka ljudska stranka ne zamota, ker bi mogel dobiti pri izpremenjenih razmerah še vedno svojo veliko politično vrednost. Zgodilo bi se to na pr., če bi Nemci po pravični in nepristranski češki politiki prišli do prepričanja, da bi češko državno pravo i njim veliko koristilo v kulturnem oziru. Češke dežele imajo dalje pravico voliti si svojega vladarja, če bi izumrla sedanja dinastija.

Češka ljudska stranka ne zameta torej historičnega državnega prava, zavrača pa odločno sedanji državno-pravni utopizem. Ta utopizem je dvoji: utopizem preteklosti, staro- in mladočeške stranke, kateri noče ti priznati, da je bila pravna kontinuiteta državnega prava prerušena, in kateri pokladati slikanje nekdanje slavne minulosti za bistvo državnopravne zavesti in utopizem bodočnosti radikalne stranke, katera se omejuje v glavnem na slikanje krasne bodočnosti, katera zasveti češkemu narodu, če se mu enkrat izpolni njegova najsrčnejša želja, t. j. če dobi zopet svoje državno pravo. Pri tem pa pozabi povedati pot, po kateri bi se dalo to doseči.

Politični pregled.

K položaju. — Med parlamentarnimi počitnicami imajo poslanci navado, da izražajo pred volilci svoja mnenja o položaju in o bodoči taktiki svoje stranke oziroma o načrtih vlade. Minola dva tedna je poročalo več poslancev različnih strank in vsi so se bavili z vprašanjem, kaj bi bilo najboljše sredstvo, da bo mogel državni zbor zopet redno poslovati. Nemci, zlasti radikalnejše barve, vneti so za razpust zbornice in za nove volitve; zmernejši Nemci pa so za to, da se izpremeni državnozbornski pravilnik tako, da bo za bodoče obstrukcija onemogočena, in da se uredi jezikovno vprašanje s § 14. Kaj stori vlada, ne ve nihče. Ako razpiše nove volitve, se bo število radikalcev v zbornici le še pomnožilo, kakor se je to zgodilo tudi v Italiji, kjer je moralo Pellouxovo ministrstvo zategadelj odstopiti. Za izpremembo pravilnika pa bo težko dobiti večino, kajti obstrukciji se za vsak slučaj nočejo odpovedati niti Čehi niti Nemci. Ker poteče z zadnjim junijem proračunski provizorij, in je treba določiti iznova tudi kvoto, si bo vlada podaljšala provizorij s § 14. ter najela za 50 milijonov kron posojila; kvoto pa določi krona za leto dni. Češki in poljski listi poročajo, da je Körberjevo stališče že zelo omajano, da vlada med ministri radi jezikovnega vprašanja nesloga, in da je pričakovati iznenadenj. Poljaki, ki so prvi izstopili iz bivše desničarske večine, so se že iztreznili ter bi radi zopet sestavili večino s Čehi. Zato delajo na to, da se začne nova pogajanja med Čehi in Nemci. Čehi so, kakor vselej, pripravljeni takoj skleniti mir, ako se jim zamči enakopravnost češčine.

Poroka avstroogerskega prestolonaslednika. — Včeraj, v četrtek opoludne se je vršila na Dunaju izredna svečanost. Avstroogerski prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand je vpričo dvora avstrijskih in ogerskih ministrov ter drugih najvišjih dostojanstvenikov v roke cesarja Franca Jožefa I. prisegel, da se odpoveduje za svojo bodočo ženo in za njene eventualne sinove vseh pravic do prestola. Nadvojvoda Franc Ferdinand se namreč v kratkem — baje že to nedeljo — poroči z grofico Zofijo Chotek. Ker ta ni najvišjega rodu, ne more biti enakopravna s svojim soprogom. Zato pa bodoča družica bodočega našega cesarja ne more postati nikdar cesarica in tudi njeni sinovi nimajo pravice do prestolonasledništva. Nadvojvoda Franc Ferdinand za svojo osebo ne izgubi s tem nobene pravice, nego postane po cesarjevi smrti avstroogerski vladar. Grofica Zofija Chotek, bodoča soproga avstroogerskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda, je bila rojena 1. marcija l. 1868, ter ima torej 32 let. Njena rodbina je starega češkega plemiškega rodu, ki je dobila l. 1723. grofovski naslov. Njen oče, grof Bohuslav Chotek, ki je bil pod Hohenwartovo vlado cesarski namestnik češki, je umrl v oktobru l. 1896. Imel je osem otrok, med katerimi je bila Zofija peta. Rodila se je v Stuttgartu, ker je bil njen oče poslanik. O njeni mladosti se ne ve veliko. Imela je jako skrbno odgojo ter se odlikuje s posebnimi lastnostmi duha in srca. Že pred leti je bila določena za dvorno damo nadvojvode Friderika, kakor je bila tudi Zofijina sestra, Sidonija dvorna dama prestolonaslednice Štefanije. V hiši nadvojvode Friderika se je seznanil nadvojvoda Franc Ferdinand z grofico Zofijo Chotek pl. Chotkovo in Wogninsko ter se zaljubil vanjo. Nadvojvoda si je izbral svojo bodočo ženo svobodno, brez posredovanja politikov in diplomatov. Ako umrje cesar, nastopi vlado Franc Ferdinand, nadvojvoda Oton pa bo prestolonaslednik. Poroka se bo vršila v nedeljo v Reichstadtu brez vsakoršne posebne slavnosti.

Grof Muravjev umrl. — Ruski kancelar in voditelj zunanjega ministrstva, grof Muravjev je umrl, ker ga je zadela kap. Kot naslednik kneza Lobanova je postal grof Muravjev l. 1896. vodja ruske zunanje politike ter si pridobil tekom štirih let velikih zaslug ne le za Rusijo, nego za ves

svetovni položaj. Njegova zasluga je, da se je sklenila med Rusijo in Avstroogersko zveza glede Balkana, da se je zveza med Rusijo in Francijo še bolj utrdila, ter da je postalo razmerje Rusije z Nemčijo prav ugodno. S tem je evropski mir zagotovljen za dolgo časa. Njegovo delo je tudi mirovna konferenca v Hagu, katero je sklical po inicijativi carja Nikolaja II. Ta konferenca ni imela sicer nobenih večjih uspehov, toda začetek je storjen tudi na mirovnem polju. Za Rusijo je smrt v sedanjem času kitajske vojne jako neprijetna. Muravjevi naslednik bode baje grof Lamsdorff, sedanji začasni vodja ruskega zunanjega ministrstva.

Vojna na Kitajskem. — Vojna med Kitajsko in mednarodnimi velesilami se je začela ter je že zelo krvava. Danes se ne gre več za ustajo boksarjev, roparskih morilcev in fanatičnih sovražnikov vsega inozemskega, nego tudi za oficielno vojno s cesarskimi kitajskimi četami, ki so prestopile na ukaz cesarice-vdove na stran boksarjev ter dobile povelje, da je pomoriti in izgnati vse tujce. Prava vojna se je začela tistega dne, ko so kitajske čete v trdnjavah ob luki Taku začele streljati na ondi vsidrano mednarodno brodovje. Napad Kitajcev in njihovo bombardiranje je bilo silovito ter je prizadelo brodovju in moštvo mnogo škode. Zlasti Rusi so imeli hude izgube. Vendar pa je mednarodno brodovje pregnalo s svojimi topovi kitajske napadalce ter zasedlo vse trdnjave. 500 Kitajcev je bilo ubitih, 300 pa ujetih. Radi težkih poškodb brodovje ne more po reki Peiho, ki se izliva v luko Taku, navzgor proti mestu Tsientsinu, kjer je položaj naravnost obupen za inozemce. Kitajci so požgali ves mestni oddelek tujcev ter jih mnogo pomorili. Ruski oddelek 50 mož so docela uničili ter zagnali nazaj združene ameriške in ruske čete, ki so prihitele mestu na pomoč. Mednarodnega vojaštva, ki brani inozemce v Tsientsina, je bilo komaj 3000 mož spočetka bojev, ki trajajo že 14 dni. Gotovo se je torej število braniteljev že zelo zmanjšalo. Kitajske čete pa derejo z vseh strani skupaj. Zategadelj se je bati, da pomoré Kitajci v Tsientsinu vse tujce z otroci in ženami vred. Vendar pa je upati, da pride iz luke Taku pravočasno pomoč. Tudi v Pekinu so razmere strašne. Boksaži in kitajski vojaki so požgali katoliško katedralo, vse misijone in kapelice ter vse poslaniške hiše, razen avstroogerske, belgijske in angleške. Več ljudij, zlasti misijonarjev, je bilo umorjenih. Sedaj pa so dobili poslaniki svoje potne liste nazaj ter se jim je ukazalo, naj zapuste Pekin. S tem je Kitajska napovedala mednarodnim velevlastim vojno v pravem pomenu besede. Rusija je že mobilizirala svoje čete v amurskem vojaškem okrožju ter pozvala pod orožje tudi rezerviste iz Sibirije. Tako pojde Rusija prva z veliko armado na Kitajsko. Japonska in Angleška jo bosta posnemali, a tudi druge velevlasti bodo poslale sedaj večje vojaške oddelke in še več bojnih ladij. Avstroogerska ima v luki Taku bojno ladijo „Zenta“, te dni pa je odšla iz Pulja še bojna ladija „Marija Terezija“. Za odhod je pripravljen tudi slovenski polk v Trstu. Tako se je torej začela ljuta borba Evrope v družbi z Ameriko in Japonsko proti Kitajski. Kakšen bode konec? Morda bode ta vojna imela za Kitajsko največjih posledic, in morda je ta vojna začetek novega mednarodnega razmerja.

Obrtnija.

Pogoji slovenske obrtnije.

Marljivo delujoče „Trgovsko in obrtno društvo za Goriško“ je izdalo precej obširen in jako zanimiv spis

o važnosti obrtnije in trgovine in o sredstvih, kako jo podpreti. Iz tega spisa posnamemo naslednje:

Vseh narodnih ekonomov, narodnih voditeljev dolžnost je torej, da obrnejo velik del svoje pozornosti napredku naše obrtnije. Še je morda čas, da ne utonejo v valovih germanske konkurence, italijanska ne pride toliko v poštev.

Predno pa pridemo bolj v podrobnosti, oglejmo si glavna načela, na katerih naj sloni bodoči napredek naše obrtnije.

Kadarkoli pade komu med nami z oči mrenica slepote, da jasneje vidi napredek tuje trgovine in obrti ter s to ozko zvezano blagostanje, je navadno prvi izdihljej, ki se nam izvije iz prsi. Med nami ni podjetnosti ni kapitala . . . !

Res je! Podjetnosti ni veliko med nami Slovenci, vsaj take ne, kakoršne si vsi želimo. Za krčmarstvo in kramarijo je med nami še preveč podjetnosti. Tudi srčnosti je dovolj, da gre mnogo naših ljudi po svetu s trebihom za kruhom. Mnogo jih je, ki so „našli svojo srečo“, kakor jo slikajo često naše narodne pravljice. Ali to so le posamičniki, ki so znani, da so „bistre glave“ . . . Že pri teh se je uresničil znani in vedno veljavni francozki rek. „l' est la savoir qui fait le courage“. Znanje vzbuja pogum, kdor kaj dobro razume, se ničesar ne boji, marveč samozavestno se loti dela, ki mu tudi uspeva.

Znanje je torej prvi pogoj, ki rodi tudi podjetnost in navadno zagotavlja dober uspeh. Skrbeti nam je torej za popolno strokovno izobrazbo svojih rokodelcev in obrtnikov, poleg navadne omike po naprednih zahtevah časa. Delati nam je vstrajno na to, da bomo imeli v deželi dovolj in dobrih strokovnih šol vseh vrst: v hribih za lesno obrt, na Krasu za klesarstvo, vsaj v Solkanu za mizarstvo, v Renčah za zidarstvo in stavbarstvo itd. po razmerah in po potrebi.

Do takih strokovnih šol pa ne pridemo skokoma. Treba je raznih predpogojev, ki se morajo najprej izvršiti. Eden teh je pridobitev strokovno izobraženih učiteljev . . . V ta namen bo treba skrbeti v večji meri za to, da se posebno nadarjeni mladeniči, ki so se že izučili kakega rokodelstva, pošiljajo na Dunaj v znane tečaje na tehnološkem muzeju, da marsikoga še potem pošljemo malo po svetu, kjer si ogleda razna obrtna podjetja v večjem obsegu . . . Tak mož bo lahko izvrsten učitelj na strokovnih šolah ali voditelj večjih obrtnih podjetij. Le taki možje nam bodo mogli dvigniti našo malo obrt, naše rokodelstvo, in ustvariti tovarniško obrt med Slovenci. In do take obrti moramo priti, ako nočemo utoniti v tuji konkurenci ter ostati za večne čase le sužnji velikega kapitala, veletrštva in veleobrtstva v rokah sosednih narodov, ako nočemo, da se vse to sicer razvije tudi na naši zemlji, toda vse v tujih rokah, kakor je po večini že dandanašnji.